

Nr 219.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående delaktighet i statens pensionsanstalt för viss personal hos vägdistriktet; given Stockholms slott den 10 mars 1939.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 10 mars 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför efter gemensam beredning med chefen för kommunikationsdepartementet:

Jag anhåller att få underställa Kungl. Maj:ts prövning fråga om delaktighet i statens pensionsanstalt för den tekniska personalen hos vägdistriktet, därvid jag till en början ber att få lämna följande redogörelse för statens hittillsvarande medverkan till pensionering av nämnda personal.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 6 februari 1933 hemställde föreningen Sveriges vägmästare att, till dess pensionsfrågan kunde bli löst på annat

sätt, medgivande måtte lämnas vägdistrikten att i det belopp för vägunderhållskostnader, varå statsbidragen beräknades, få inräkna kostnaderna för pensionering av den tekniska personalen.

Sedan utlåtande över skrivelsen inhämtats från vederbörande myndigheter, anmäldes frågan i 1937 års statsverksproposition (sjätte huvudtiteln, punkt 15), därvid dåvarande departementschefen anförde bland annat följande:

För min del har jag, i betraktande av att ifrågavarande personals löneförhöjningar ingå i kostnadsunderlaget för beräkning av statsbidragen till vägdistrikten — delvis på anläggningskonton och delvis såsom vägunderhållskostnad — funnit mig böra tillstyrka, att vägdistrikten må inräkna även sin andel i kostnaden för ifrågavarande personals egen pensionering bland kostnader, å vilka statsbidrag må utgå. Av praktiska skäl torde distriktens sålunda havda pensioneringskostnad böra i sin helhet inräknas i kostnaderna för vägunderhåll. I syfte att befrämja enhetlighet i fråga om pensioneringen och då väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i varje fall har att i efterhand verkställa prövning av frågan om det statsbidrag, som skall utgå till vägunderhållet, synes det åtminstone till en början lämpligt, att såsom villkor för pensioneringskostnadens inräkning i den bidragsberättigande vägunderhållskostnaden bestämmas, att fråga om pensionering av nämnda befattningshavare i varje särskilt fall underställes väg- och vattenbyggnadsstyrelsens prövning.

Enligt vad jag inhämtat torde den personal, varom här är fråga, komma att sammanlagt uppgå till inemot 430 personer.

Med hänsyn till det nu behandlade spørsmålets betydelse har jag ansett mig böra i förevarande sammanhang beröra detsamma i syfte att bereda riksdagen tillfälle att, om den så önskar, yttra sig i ärendet. Därest riksdagen icke uttalar erinran mot det här framlagda förslaget, läser Kungl. Maj:t främdeles vilja meddela bestämmelser i ämnet i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag förordat.

Riksdagen gjorde intet annat uttalande i frågan än, att det syntes riksdagen lämpligt, att genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens försorg utarbetades allmänna normer att tillämpas vid dylik pensionering.

Genom brev till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 16 april 1937 har Kungl. Maj:t därefter *dels* medgivit, att i kostnadsunderlaget för beräkning av statsbidrag till vägdistrikten för vägunderhåll må inräknas vägdistrikts kostnad för pensionering av vägmästare eller annan dylik befattningshavare för tillsyn å eller ledning av väghållningen under villkor, att fråga om pensionering av nämnda befattningshavare i varje särskilt fall underställes väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som äger bestämma det belopp, varmed pensioneringskostnaden må inräknas i sagda kostnadsunderlag, *dels ock* anbefallt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att utfärda allmänna normer att tillämpas vid dylik pensionering. I anslutning härtill har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen genom beslut den 14 maj 1937 till efterrättelse för vägstyrelserna fastställt dylika allmänna normer för ifrågavarande pensionering.

Enligt förordningen den 30 juni 1936 (nr 451) angående statsbidrag till den allmänna väghållningen i riket erhålla vägdistrikten i mån av tillgång å därtill anslagna medel (automobilskattemedel) årligen statsbidrag med regel-

mässigt 85 procent av distriktens verkliga kostnader för vägunderhåll. Vägdistrikt, som begagnar sig av nämnda medgivande, har sålunda i allmänhet att av kostnaden för av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen godkänd tjänstepensionering med andra medel än statsbidrag bestrida allenast 15 procent av den del av denna kostnad, som ej täckes av vederbörande befattningshavares avgifter. Till sådana kostnader för tjänstepensionering, som icke enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens bestämmande må inräknas i kostnadsunderlaget för beräkning av statsbidrag, kunna vägdistrikten däremot för närvarande icke erhålla statsbidrag.

Enligt de av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen fastställda allmänna normerna, vilka innefatta bestämmelser om hur tjänstepensioneringen skall vara ordnad för att vägdistrikts pensioneringskostnad skall få inräknas i förenämnda kostnadsunderlag, bör pensioneringen i regel ske genom pensionsförsäkring i pensionsanstalt. Därvid synes hava förutsatts, att individuell försäkring mot årspremie i varje särskilt fall skall tagas i enskild försäkringsinrättning samt att statsbidrag till premien, minskad med befattningshavarens andel i densamma, skall utgå efter samma procenttal, med vilket vägunderhållsbidraget utgår.

I skrivelse till Kungl. Maj:t av den 30 september 1937 har *Västerbottens läns vägstyrelseförening*, vilken utgör en sammanslutning av länets samtliga fjorton vägstyrelser, gjort framställning i syfte att pensionsrätt i statens pensionsanstalt måtte beredas vägdistriktens tekniska personal. Till stöd för denna framställning har vägstyrelseföreningen anfört följande:

Sedan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen enligt av Kungl. Maj:t lämnat uppdrag utfärdat allmänna normer för pensionering av vägdistriktens tekniska personal, har föreningen genom sin styrelse verkställt viss utredning i syfte att åstadkomma enhetlighet inom länet vid ordnandet av pensioneringen för ifrågakvarande personal. Sålunda har dels införskaffats vissa uppgifter och offerter från en del enskilda försäkringsbolag, som förmedla pensionsförsäkringar, och dels inhämtats vissa upplysningar beträffande pensioneringen hos statens pensionsanstalt av vissa tjänstemannagrupper. Denna utredning har givit vid handen, att de årsavgifter, som enskilda försäkringsbolag betinga sig för ifrågakvarande personals pensionering, äro jämförelsevis höga och flerdubbelt högre än för motsvarande pensionering hos statens pensionsanstalt. För vägdistrikten och de olika befattningshavarna skulle därför pensionering hos denna anstalt medföra avsevärda besparingar. Enligt vad vägstyrelseföreningen har sig bekant äro vissa befattningshavare hos kommuner och landsting samt hos en del allmänna icke statliga inrättningar tillerkända pensionsrätt i pensionsanstalten, såsom folk- och småskollärare, barnmorskor, sjuksköterskor, kommunalt anställda veterinärer samt befattningshavare hos hushållningssällskap och polisväsendet m. fl. Då dylika befattningshavare beretts pensionsrätt i statens pensionsanstalt, har vägstyrelseföreningen den uppfattningen, att det vore minst lika berättigat, att vägdistriktens tekniska personal kunde pensioneras hos samma anstalt, så mycket mer som ej mindre än 85 procent av vägdistriktens kostnader för personalens egen pensionering skola enligt nu gällande bestämmelser bestridas av statsmedel.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har i utlåtande den 8 oktober 1937 förklarat sig vilja på det livligaste tillstyrka bifall till vägstyrelseföreningens framställning.

I utlåtande den 7 december 1937 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anfört, att styrelsen för sin del ej funnit anledning framställa någon erinran mot den av vägstyrelseföreningen gjorda framställningen, och har styrelsen därvid tillika meddelat, att, såvitt styrelsen kunnat finna, vägdistrikt, som vidtagit åtgärder för pensionering av sin personal, i allmänhet gjort detta genom anlåtande av privat försäkringsanstalt.

Statens pensionsanstalt har den 4 januari 1938 avgivit utlåtande i ärendet och därvid till en början anfört följande:

Såsom skäl för vägstyrelseföreningens förslag om beredande av pensionsrätt i statens pensionsanstalt för den tekniska personalen hos vägdistrikten har uppgivits, att verkställd utredning givit vid handen, att de årsavgifter, som enskilda försäkringsbolag betinga sig för personalens pensionering, äro jämförelsevis höga och flerdubbelt högre än för motsvarande pensionering hos pensionsanstalten samt att en pensionering hos anstalten därför skulle medföra avsevärda besparingar för vägdistrikten och de olika befattningshavarna. Det ligger emellertid i sakens natur, att en pensionering genom statens pensionsanstalt icke, bortsett från förvaltningskostnaderna, kan ordnas nämnvärt billigare än motsvarande pensionering genom enskilt försäkringsbolag. Då försäkring hos sådant företag i allmänhet torde lämnas till självkostnadspris jämte mindre betydande säkerhets- och förvaltningskostnadstillägg, kan pensioneringens överflyttande på pensionsanstalten icke gärna medföra mera avsevärda besparingar för vare sig vägdistrikten eller deras befattningshavare under annan förutsättning, än att statsbidrag i en eller annan form lämnas till sagda befattningshavares pensionering i större utsträckning än vad som nu är fallet.

På grund härav och med hänsyn till att gällande pensionsordning för vägdistriktens tekniska personal fastställts så nyligen som år 1937 synes lämpligheten av att nu bereda denna personal pensionsrätt i statens pensionsanstalt kunna starkt ifrågasättas. Pensionsanstalten vill emellertid icke sätta sig införandet av sådan pensionsrätt, dock under förutsättning, att däri ej inbegripes annan personal än sådan, som avses i 62 § b) lagen den 7 juni 1934 (nr 242) om vägdistrikt (vägmästare eller annan dylik befattningshavare för tillsyn å eller ledning av väghållningen), samt att pensionsvillkoren avpassas efter bestämmelserna i anstaltens reglemente.

Beträffande de närmare bestämmelser i pensionshänseende, som borde gälla för den ifrågavarande personalen i händelse av bifall till den föreliggande framställningen, har pensionsanstalten därefter anfört följande:

Då minimiårsavlöning icke är författningens fastställd för befattning hos vägdistrikt, bör pensionsrätten göras beroende av reglering enligt § 5 av anstaltens reglemente. Därav följer, att pensionsrätt ej får beviljas för befattning med mindre reglering genomförts beträffande alla de befattningshavare hos vägdistriktet i fråga, som reglementensligt kunna beredas pensionsrätt, och därjämte samtliga sålunda reglerade befattningar anmälts för erhållande av sådan rätt. Fråga om godkännande av reglering samt om medgivande att kvarstå i tjänst efter uppnådd pensionsålder synes böra avgöras av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, eventuellt av vederbörande länsstyrelse efter inhämtande av yttrande från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Vägdistriktens befattningshavare torde lämpligen böra inordnas under kap. VII och i huvudsak underkastas de pensionsvillkor, vilka gälla för övriga till sagda kapitel hänförliga befattningshavare (befattningshavare hos hushållningssällskap, skogsvårdsstyrelser m. fl.).

Pensionsrätten skulle i anslutning härtill avse ej endast tjänstepensionering utan jämväl familjepensionering. Pensionsåldern skulle utgöra 65 år för manlig och 60 år för kvinnlig befattningshavare med möjlighet för pensionsanstalten att på vägdistriktets framställning bestämma pensionsåldern till 62 år för manlig befattningshavare, där tjänstgöringens art prövas vara sådan, att den gör dylik nedsättning av pensionsåldern synnerligen önskvärd. För hel pension skulle erfordras 33 tjänstår för manlig och 30 tjänstår för kvinnlig befattningshavare. I fråga om tjänstårsberäkning skulle bestämmelserna i §§ 21 och 22 bli tillämpliga. Genast börjande tjänstepension skulle komma att beräknas försäkringstekniskt i fall, som avses i § 24 mom. 2.

Befattningshavarnas årliga pensionsavgifter synas skäligen böra bestämmas till samma belopp, som gälla för de nu till kap. VII hänförliga befattningshavarna, eller för tjänstepensionering till $3\frac{1}{3}$ procent av tjänstepensionsunderlaget samt för familjepensionering till 18 procent av familjepensionsunderlaget för manliga befattningshavare och till 1 procent av sistnämnda underlag för kvinnliga befattningshavare.

Vad åter angår huvudmannens (vägdistriktets) årliga avgift synes den samma lämpligen böra avpassas så, att det enligt Kungl. Maj:ts brev den 16 april 1937 medgivna bidraget till pensioneringskostnaderna av automobilskattemedel förblir ungefär oförändrat. En minskning av nämnda bidrag skulle nämligen föranleda motsvarande ökning av pensionsanstaltens fondbrist och bör därför enligt anstaltens mening undvikas. Och en ökning av samma bidrag läser icke böra ifrågasättas i detta sammanhang.

Den vid tillämpning av nu föreslagna pensionsvillkor totalt erforderliga tjänstepensionsavgiften (beräknad efter 3 procent ränta och dödlighetstabell R 32 för män samt under antagande, att samtliga befattningshavare äro manliga med 65 års pensionsålder) kan antagas utgöra omkring 15 procent av hel pension. Förutsätter man, att samma avgift kräves även vid nu förekommande pensionsförsäkring i enskilt försäkringsföretag och att vägdistriktets andel i densamma utgör omkring $\frac{2}{3}$, bör för bibehållande av pensioneringsbidraget av automobilskattemedel vid ungefär oförändrat belopp, vägdistriktets årliga avgift till statens pensionsanstalt, om hänsyn tages till dyrtidstillägg å därifrån utgående pension, bestämmas till omkring $11\frac{2}{3}$ procent av tjänstepensionsunderlaget. Vägdistrikt skulle då hava att med andra medel än nämnda pensioneringsbidrag bestrida $0.15 \times 11\frac{2}{3} = 1\frac{3}{4}$ procent av tjänstepensionsunderlaget.

Därest den vägdistrikt medgivna rätten att i kostnadsunderlaget för statsbidrag till vägunderhåll inräkna sin andel i pensionskostnaderna får gälla ej endast i fråga om vägdistriktets årliga avgifter utan jämväl, såsom synes vara rimligt, beträffande den del av de vid anslutning till pensionsanstalten ifrågakommande engångsavgifterna för retroaktiv tjänstårsberäkning enligt § 6, för vilken distriktet ej äger uttaga ersättning av vederbörande befattningshavare, synes anledning icke föreligga att ifrågasätta särskild lindring i sistnämnda avgifter.

De sålunda föreslagna avgifterna kunna antagas förslå till täckande av kostnaderna för pensionering enligt bestämmelserna i reglementet för statens pensionsanstalt. Vid sådant förhållande skulle pensioneringens överflyttande till pensionsanstalten icke i och för sig föranleda någon fondbrist.

Dyrtidstilläggen å tjänste- och familjepensionerna skulle dock komma att föranleda en ökning av de statliga kostnaderna för pensioneringen. Vid nuvarande indextal och en räntefot av 3 procent motsvarar denna kostnadsökning enligt pensionsanstaltens beräkning ett kapitalvärde av omkring 1,650,000 kronor. Härvid har antagits, att tjänstepensionsunderlaget kommer att bli i genomsnitt 3,000 kronor, att antalet av överflyttningen berörda befattningar utgör 430 samt att pensionsrätt i pensionsanstalten beredes innehavare av samtliga dessa befattningar.

Slutligen har *statskontoret* den 17 juni 1938 avgivit utlåtande i ärendet, därvid ämbetsverket anfört:

I anslutning till vad statens pensionsanstalt framhållit, vill *statskontoret* erinra, att staten regelmässigt bestrider omkring en tredjedel av kostnaderna för pensioneringen av de icke-statliga befattningshavare, som erhållit pensionsrätt i anstalten. Därjämte bekostas dyrtidstillägg å pensionerna helt av statsmedel. Ett medgivande av pensionsrätt i anstalten för vägdistriktens tekniska personal enligt dessa grunder skulle alltså innebära en ganska betydande utökning av statsbidraget till vägdistriktet. Framhållas må i detta sammanhang, att denna utökning av statsbidraget skulle komma att belasta riksstatsens elfte huvudtitel och sålunda icke utgå av bilskattemedel såsom övriga statsbidrag till vägdistriktet.

Då frågan om storleken av statens bidrag till vägdistriktet torde böra behandlas i ett sammanhang och i sin helhet utgå av bilskattemedel, kan *statskontoret* icke tillstyrka en anordning, varigenom på annat sätt statsbidrag skulle komma att utgå till vägdistriktet i samband med pensionering av här avsedda personalgrupper. Därest det av praktiska skäl skulle befinnas lämpligt att ordna ifrågavarande pensionering genom statens pensionsanstalt, torde det fördenskull enligt *statskontorets* mening böra sörjas för att statens pensionsanstalt av vägdistriktet erhåller ersättning för samtliga kostnader, som pensioneringen drager utöver befattningshavarnas egna avgifter, varvid förutsättes, att vägdistriktet för dessa utgifter komma i åtnjutande av sedvanligt statsbidrag av automobilskattemedel.

En omläggning i nu antydd riktning synes emellertid vara av sådan principiell innebörd, att densamma bör genomföras först i samband med revision av reglementet för statens pensionsanstalt.

*Departements-
chefen.*

Vad vägstyrelseföreningen andragit synes vara värt beaktande, och jag finner tillräckliga skäl av principiell natur icke vara anförda för avvisande av föreningens framställning. Det av statens pensionsanstalt framlagda förslaget i fråga om det närmare anordnandet av en dylik pensionering synes innebära en godtagbar fördelning av kostnaderna för pensioneringen. Jag vill härvid med anledning av vad *statskontoret* i sitt utlåtande anfört framhålla, att de föreslagna avgifterna — i motsats till vad i allmänhet gäller — kunna antagas komma att förslå till täckande av kostnaderna för pensionering enligt bestämmelserna i anstaltens reglemente och att statens kostnader för pensioneringen — bortsett från det sedvanliga för närvarande utgående bidraget till vägdistriktens kostnader, vilket jag förutsätter skola avse jämväl vägdistriktens kostnader för nu ifrågasatt pensionering — komma att inskränka sig väsentligen till belopp, motsvarande utgift för dyrtidstillägg. Då jag ej heller i övrigt funnit anledning till erinran mot pensions-

anstaltens förslag, förordar jag, att hänvändelse göres till riksdagen om delaktighet i pensionsanstalten för nu ifrågavarande personal i huvudsaklig överensstämmelse med vad sålunda föreslagits.

Det synes böra ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan riksdagen meddelat beslut i ärendet, vidtaga erforderliga ändringar i reglementet för statens pensionsanstalt. Ändringarna synas böra träda i kraft den 1 juli 1939.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående förordade grunder, utfärda bestämmelser i fråga om delaktighet i statens pensionsanstalt för viss personal hos vägdistrikten.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

R. Wærneman.